

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету міжнародних відносин

Третько В.В.

2020 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Політичні системи країн світу

Назва дисципліни

Галузь знань – 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність – 052 Політологія

Рівень вищої освіти – Перший (бакалаврський)

Освітньо-професійна програма – Політологія

Обсяг дисципліни – 5 кредитів ЄКТС, *Шифр дисципліни* – ОПП.07.

Мова навчання – українська

Статус дисципліни: обов'язкова (цикл професійної підготовки)

Факультет міжнародних відносин

Кафедра міжнародних відносин та туризму

Форма навчання	Курс	Семестр	Обсяг дисципліни Кредити ЄКТС	Кількість годин						Курсовий проект	Курсова робота	Форма семестрового контролю	
				Аудиторні заняття								Залік	Іспит
				Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Індивідуальна робота студента	Самостійна робота, у т.ч. ІРС				
Д	3	5	5	68	34		34		82			+	
З	3	5	5	12	6		6		138			+	

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми

Програма складена _____

Підпис автора

канд. політ. н., доц. А.В. Королевська

Вчений ступінь, звання, ініціали, прізвище автора

Схвалена на засіданні кафедри міжнародних відносин та туризму

Протокол від 31.08 2020 № 1

Зав. кафедри _____

Підпис

І.Є. Журба

Ініціали, прізвище

Робоча програма розглянута та схвалена вченою радою факультету міжнародних відносин

Голова вченої ради факультету _____

Підпис

В.В. Третько

Ініціали, прізвище

2 ПОЯСНОВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дисципліна «Політичні системи країн світу» належить до циклу нормативних дисциплін професійної підготовки і займає важливе місце у підготовці фахівців освітнього рівня «бакалавр» за спеціальністю 052 «Політологія» за освітньо-професійною програмою «Політологія».

Пререквізити – політична історія зарубіжних країн, загальна теорія політики, загальна соціологія, конституційне право України та зарубіжних країн

Кореквізити – державне управління та місцеве самоврядування, історія та теорія політичних партій та партійних систем, вибори та виборчі системи, політичні конфлікти та медіація, політична культура.

Відповідно до Стандарту вищої освіти із зазначеної спеціальності та освітньої програми дисципліна має забезпечити:

компетентності: знання предметної області та розуміння професійної діяльності; здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки; здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки; здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах; здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичних теорій, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності; здатність аналізувати у різних контекстах функціонування політичних акторів та інститутів, а також владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку; здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному та глобальному рівнях.

програмні результати навчання: вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки; Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах; Здійснювати аналіз діяльності політичних акторів та інститутів, влади та урядування, політичних систем та режимів, політичної поведінки у різних контекстах їх функціонування; вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному та глобальному рівнях.

Мета дисципліни. Формування у студентів систематизованого уявлення про політичну систему суспільства та політичні системи країн світу, що дозволяє розглядати світ політичного як складноорганізовану цілісну сукупність взаємопов'язаних елементів (держави, партії, групи тиску, соціальні та правові норми тощо), що, взаємодіючи з навколишнім середовищем (економічна, соціальна, культурна, міжнародна та інші системи), функціонує відповідно до притаманних їй закономірностей та виконує певний набір функцій у суспільстві.

Предмет дисципліни. Сутність та основні теоретично-концептуальні підходи до трактування поняття «політична система», структура та функції політичної системи, її основні компоненти та інститути, особливості функціонування та основні типи політичних систем країн світу.

Завдання дисципліни. Надати систематизовані, цілісні знання про сутність системного підходу до аналізу політики, про сутність, основні елементи та типи політичних систем світу; сформувані у студентів уміння визначати взаємозв'язок політичних систем з типами та формами держави, здійснювати порівняльний аналіз різних моделей політичних систем.

Результати навчання. Студент, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен: **виокремлювати** динамічну характеристику політичної системи через аналіз політичного процесу та політичної діяльності; **оцінювати** роль держави як основного елемента політичної системи; **визначати** місце та роль політичних партій у політичній системі суспільства; **володіти** вмінням самостійно мислити і аналізувати функціонування та розвиток політичної системи суспільства в залежності від стану її політичної культури, характеру й якості політичних цінностей і домінуючих політичних орієнтацій; **використовувати** системний підхід щодо аналізу політичної сфери життя суспільства; **досліджувати** компаративним методом політичні процеси і політичні системи країн світу; **використовувати** набуті знання у професійній і громадській діяльності.

3 СТРУКТУРА ЗАЛКОВИХ КРЕДИТІВ ДИСЦИПЛІНИ

Назва теми	Кількість годин, відведених на:					
	Денна форма			Заочна форма		
	лекції	практичні заняття	СРС	лекції	практичні заняття	СРС
Тема 1. Суспільство як соціальна система. Основні теоретичні моделі політичних систем	4	4	9	2	2	16
Тема 2. Структура та функції політичної системи. Типологія політичних систем	4	4	9			16
Тема 3. Інституційна підсистема політичної системи. Держава як центральний інститут політичної системи	2	2	5	2	2	8
Тема 4. Інституційна підсистема політичної системи. Інститути представництва та узгодження інтересів	2	2	5			8
Тема 5. Функціональна підсистема політичної системи	2	2	5			8
Тема 6. Нормативна підсистема політичної системи	2	2	5			8
Тема 7. Комунікативна підсистема політичної системи	2	2	5			8
Тема 8. Культурна підсистема політичної системи	2	2	5			8
Тема 9. Політичні системи європейських країн	4	4	10	2	2	16
Тема 10. Політичні системи країн Америки	4	4	10			16
Тема 11. Політичні систем країн Азії	4	4	9			16
Тема 12. Формування й еволюція політичних систем країн Африки	2	2	5			10
Разом за семестр	34	34	82	6	6	138

4 ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1 Зміст лекційного курсу

Номер лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
1	<p>Суспільство як соціальна система. Основні теоретичні моделі політичних систем</p> <p>Заняття 1. Системний підхід до суспільства. Системні уявлення про суспільство в структурному функціоналізмі. Основні компоненти суспільства як соціальної системи.</p> <p>Місце і роль політичної системи в життєдіяльності суспільства. Теоретичні моделі політичних систем. Сутність системного аналізу. Концепція політичної системи Девіда Істона. Концепція навколишнього середовища в теорії політичних систем. Компоненти навколишнього середовища політичної системи. Динамічна модель політичної системи Д. Істона. Функціонування політичної системи: модель Д. Істона. Потреби та інтереси суб'єктів як основа соціального управління у громадянському суспільстві.</p> <p>Літ.: [1, 2, 5, 7, 9, 18, 19].</p>	2
2	<p>Суспільство як соціальна система. Основні теоретичні моделі політичних систем</p> <p>Заняття 2. Особливості структурно-функціонального методу. Модель політичної системи Габріеля Алмонда. Суть та головна призначення політичної системи за Г. Алмондом. Структура політичної системи. Інституційний та орієнтаційний рівні. Функціональна модель політичної системи Г. Алмонда. Функції системи. Функції процесу. Функції управління.</p> <p>Інформаційно-кібернетична модель Карла Дойча. Суть та головна призначення політичної системи за К. Дойчем. Модель функціонування політичної системи Карла Дойча. Інформаційний потік як базова одиниця аналізу. Чотири фази механізму функціонування політичної системи: вхід (отримання та відбір інформації), конверсія (обробка та оцінка інформації), вихід (прийняття рішень), зворотний зв'язок (здійснення рішень із зворотнім зв'язком).</p> <p>Літ.: [1, 2, 5, 7, 9].</p>	2
3	<p>Структура та функції політичної системи. Типологія політичних систем</p> <p>Заняття 1. Основні теоретичні уявлення про структуру політичної системи. Політична система суспільства в її взаємодії з економічною, соціальною, правовою та іншими суспільними структурами. Основні підсистеми політичної системи суспільства: інституційна, комунікативна (інформаційно-комунікативна), нормативна (нормативно-регулятивна), функціональна та культурна (духовно-ідеологічна). Системоутворюючі засади та основні функції політичних систем.</p> <p>Літ.: [1, 2, 5, 7, 9].</p>	2
4	<p>Структура та функції політичної системи. Типологія політичних систем</p> <p>Заняття 2. Сутність та типи сучасних політичних систем. Основи підходи до класифікації політичних систем. Витоки політичних систем античної суспільно-політичної думки. Період Нової доби (типологія систем правління Т. Гоббса, Ш-Л. Монтеск'є, М. Вебера). Основні типи систем за змістом і формами правління Ж. Блонделя. Типи політичних систем за Г. Алмондом. Типи політичних систем за характером і спрямованістю політичного процесу. Типи політичних систем за структурою (Ч. Ендрейн). Інші підходи до типологізації політичних</p>	2

	<p>систем. Специфіка розвитку політичної системи громадянського суспільства у перехідній державі. Літ.: [1, 2, 5, 7, 9].</p>	
5	<p>Інституційна підсистема політичної системи. Держава як центральний інститут політичної системи Сутність держави і її місце в політичній системі. Функції держави. Основні структурні елементи державного механізму. Форми державного правління (монархія, республіка). Форми державного устрою (унітарність, федерація, конфедерація). Поняття правової держави. Характерні риси правової держави. Соціальна держава. Співвідношення соціального і правового принципів. Умови становлення громадянського суспільства, його взаємозалежність з правовою державою. Співвідношення громадянського суспільства і держави: різноманітність підходів. Основні характеристики взаємовідносин громадянського суспільства та держави. Межі діяльності держави. Літ.: [1, 2, 5, 7, 9].</p>	2
6	<p>Інституційна підсистема політичної системи. Інститути представництва та узгодження інтересів Політичні партії та партійні системи. Місце недержавних інститутів в механізмі державної влади. Політичні партії у політичній сфері громадянського суспільства, їх функції. Багатопартійна система як прояв політичного плюралізму: основні тенденції її розвитку у сучасному світі. Розвиток партійної системи як передумова функціонування громадянського суспільства. Проблеми розвитку багатопартійної системи в Україні. Групи інтересів та групи тиску. Поняття та основні функції груп інтересів. Відмінність груп інтересів від політичних партій. Типологія груп інтересів. Взаємовідносини суспільно-політичних рухів і партій. Роль груп інтересів у розвитку політичної сфери громадянського суспільства. Концептуальні підходи до визначення лобізму. Основні методи та технології лобіювання. Літ.: [1, 2, 5, 7, 9].</p>	2
7	<p>Функціональна підсистема політичної системи Заняття 1. Політичні режими. Поняття та структура політичного режиму. Типологія політичних режимів. Закономірності трансформації тоталітарних та авторитарних режимів у сучасні демократії. Основні підходи до визначення демократії. Витоки, зміст та основні її форми. Співвідношення волі народу та волі представницького органу держави. Механізми розв'язання протиріч між державою та громадянським суспільством. Демократія як форма легального переходу влади. Поняття та основні стадії політичного процесу. Типологія політичних процесів. Зміст політичного процесу. Сутнісні характеристики політичного процесу. Базові та периферійні політичні процеси. Відкриті та тіньові політичні процеси. Технології прийняття політичних рішень. Ефективність політичного процесу. Літ.: [1, 2, 5, 7, 9].</p>	2
8	<p>Нормативна підсистема політичної системи Політико-правові норми як регулятори суспільно-політичної діяльності. Норми як регулювальний, структуроутворюючий чинник політичної системи. Співвідношення політичних та правових норм у політичній системі суспільства. Політичні традиції як соціокультурний компонент розвитку сучасного суспільства. Поняття політичної традиції як</p>	2

	важливого складника структури політичної системи на етапах її становлення, функціонування і розвитку. Політичні стереотипи та міфи у сучасних суспільно-політичних процесах. Стереотипи та міфи як носії політичного досвіду. Символічний аспект політики. Поняття та основні функції політичної символіки. Основні види політичної символіки. Мова як політичний символ. Літ.: [1, 2, 5, 7, 9].	
9	Комунікативна підсистема політичної системи Масові комунікації та їх роль у політиці. Поняття та функції політичних комунікацій. Рівні політичної комунікації. Характеристика основних способів поширення інформації. Інституційна складова політичної комунікації. Основні учасники комунікаційного процесу. Засоби масової інформації як канал політичної комунікації. Основні функції ЗМІ. Вплив ЗМІ на інформаційний процес. Соціальні міфи як основа політичного маніпулювання. Літ.: [1, 2, 5, 7, 9].	2
10	Культурна підсистема політичної системи Сутність політичної культури, її основні характеристики. Характеристика структурних компонентів політичної культури. Нормативний елемент в структурі політичної культури. Ціннісний елемент в структурі політичної культури. Поведінковий елемент в структурі політичної культури. Типи політичної культури. Громадянська культура як необхідна передумова розвитку громадянського суспільства. Індивідуальна політична активність людини та її значення для розвитку самоврядності громадянського суспільства. Проблеми політичної активності громадян у сучасній Україні. Літ.: [1, 2, 5, 7, 9].	2
11	Політичні системи європейських країн Заняття 1. Аналіз політичних систем європейських країн: загальне і особливе. Особливості політичних систем країн Європейського Союзу. Парламентська монархія в державах Скандинавії й Бенілюксу: спільне та особливе. Виборчий процес і виборча кампанія в Сполученому Королівстві Великої Британії й Північної Ірландії. «Канцлерська демократія» в ФРН. «Раціоналізований парламентаризм» П'ятої республіки в Франції. Пропорційна виборча система в країнах Південної Європи: особливості функціонування. Вплив фінансово-економічної кризи на політичний розвиток в країнах ЄС. Літ.: [3, 4, 5, 6, 8, 10].	2
12	Політичні системи європейських країн Заняття 2. Особливості історичного розвитку, культури та політичних систем країн Центрально-Східної Європи. Особливості становлення сучасної політичної системи в Україні. Проблема розбудови демократії в Україні. Політична організація українського суспільства. Літ.: [3, 4, 5, 6, 8, 10].	2
13	Політичні системи країн Америки Заняття 1. Основні етапи формування американського й канадського конституціоналізму. Республіканська форма правління на прикладі Сполучених Штатів Америки. Феномен «роздільного правління». Поділ влади й система «стримувань та противаг». Особливості системи лобювання у США. Становлення Канади від колонії до незалежної держави. Партійна й виборча система «королівства Співдружності». Літ.: [3, 4, 5, 8, 10].	2
14	Політичні системи країн Америки.	2

	Заняття 2. «Суперпрезидентська» республіка. Військово-диктаторські режими в країнах Латинської Америки та їхні політичні наслідки. Утвердження системи представницької демократії після завершення холодної війни. Формування багатопартійності. Державний лад і виборче законодавство Бразилії й Аргентини. Будівництво «соціалізму ХХІ століття» в Болівії, Венесуелі й Еквадорі: спільне й особливе. Громадянська війна в Колумбії та її вплив на політичну систему країни. Літ.: [3, 4, 5, 8, 10].	
15	Політичні систем країн Азії Заняття 1. Порівняльний аналіз азійських політичних систем: загальні закономірності і особливості. Стабілізація політичного режиму в КНР після смерті Мао Цзедуна. Еволюція ідейно-теоретичних і організаційних засад діяльності Комуністичної партії Китаю. Тоталітарний комуністичний режим КНР та його курс на самоізоляцію. Перехід від авторитаризму до демократії в Республіці Корея. Вплив ісламу на політичний лад і судову систему країн Близького Сходу. Особливості формування політичних систем абсолютних арабських монархій. Дуалістична монархія в Йорданії. Парламентська республіка в Лівані й Іраку. Вплив «Арабської весни» на політичні системи держав Близького Сходу. Особливості політичної системи Держави Ізраїль. Літ.: [3, 4, 5, 8, 10].	2
16	Політичні систем країн Азії. Заняття 2. Політичні системи Соціалістичної Республіки В'єтнам, ЛНДР і Королівства Камбоджа: постбіполярні трансформації. Опозиційні рухи й проблема реформування політичних систем ідеократичних країн. Порівняльний аналіз політичних систем країн центральної Азії. Політичні системи Індії, Пакистану, Афганістану, Бангладешу. Політичні системи країн Південно-східної Азії на прикладі Малайзії, Індонезії, Сінгапуру. Порівняльна характеристика політичних систем азійських пострадянських країн (Узбекистан, Туркменістан, Киргизстан, Таджикистан, Казахстан). Літ.: [3, 4, 5, 8, 10].	2
17	Формування й еволюція політичних систем країн Африки. Дискретність спектру політичних систем та режимів Африки. Специфіка нерозвиненості політичної організації країн континенту. Вплив національно-визвольної боротьби та родоплемінних традицій на структури влади. Неопатримоніалізм в Африці. Експансія європейської демократії на континенті та проблема індігенізації. Літ.: [3, 4, 5, 8, 10].	2
Разом:		34

Перелік оглядових лекцій для студентів заочної форми навчання

Номер лекції	Тема лекції	Кількість годин
1	Суспільство як соціальна система. Основні теоретичні моделі політичних систем. Структура та функції політичної системи. Типологія політичних систем. Літ.: [1, 2, 5, 7, 9, 18, 19].	2
2	Інституційна підсистема політичної системи. Держава як центральний інститут політичної системи.	2

	Інституційна підсистема політичної системи. Інститути представництва та узгодження інтересів. Функціональна підсистема політичної системи. Нормативна підсистема політичної системи. Комунікативна підсистема політичної системи. Культурна підсистема політичної системи. Літ.: [1, 2, 5, 7, 9].	
3	Політичні системи європейських країн. Політичні системи країн Америки Політичні систем країн Азії Формування й еволюція політичних систем країн Африки Літ.: [3, 4, 5, 8, 10].	2
Разом :		6

4.2 Зміст практичних занять

Перелік практичних занять для студентів *денної* форми навчання

№ п/п	Теми та зміст практичних занять	Кількість годин
1	Суспільство як соціальна система. Основні теоретичні моделі політичних систем 1. Основні різновиди системних уявлень про суспільство. 2. Поняття та основні ознаки суспільства. Основні компоненти суспільства як соціальної системи. 3. Сутність системного аналізу. 4. Концепція політичної системи Девіда Істона. 5. Концепція навколишнього середовища в теорії політичних систем. 6. Потреби та інтереси суб'єктів як основа соціального управління у громадянському суспільстві. Літ.: [1, 2, 5, 7, 9, 18, 19].	2
2	Суспільство як соціальна система. Основні теоретичні моделі політичних систем 1. Особливості структурно-функціонального методу. 2. Модель політичної системи Габріеля Алмонда. 3. Структура політичної системи. Функції системи. 4. Інформаційно-кібернетична модель Карла Дойча. 5. Суть та головне призначення політичної системи за К. Дойчем. 6. Чотири фази механізму функціонування політичної системи. Літ.: [1, 2, 5, 7, 9, 18, 19].	2
3	Структура та функції політичної системи. Типологія політичних систем 1. Основні теоретичні уявлення про структуру політичної системи. 2. Структура політичної системи. 3. Функції політичної системи. Літ.: [1, 2, 5, 7, 9].	2
4	Структура та функції політичної системи. Типологія політичних систем 1. Сутність та типи сучасних політичних систем. 2. Основи підходи до класифікації політичних систем. 3. Типи політичних систем за Г. Алмондом.	2

	4. Специфіка розвитку політичної системи громадянського суспільства у перехідній державі. Літ.: [1, 2, 5, 7, 9].	
5	Інституційна підсистема політичної системи. Держава як центральний інститут політичної системи 1. Сутність держави, її функції та місце в політичній системі. 2. Основні структурні елементи державного механізму. 3. Форми державного правління та форми державного устрою. 4. Поняття правової держави. 5. Соціальна держава. 6. Умови становлення громадянського суспільства, його взаємозалежність з правовою державою. Літ.: [1, 2, 5, 7, 9].	2
6	Інституційна підсистема політичної системи. Інститути представництва та узгодження інтересів 1. Політичні партії та партійні системи. 2. Місце недержавних інститутів в механізмі державної влади. 3. Розвиток партійної системи як передумова функціонування громадянського суспільства. 4. Проблеми розвитку багатопартійної системи в Україні. 5. Групи інтересів та групи тиску. Громадські організації та рухи в політичній системі суспільства. 6. Концептуальні підходи до визначення лобізму. Основні методи та технології лобіювання. Літ.: [1, 2, 5, 7, 9].	2
7	Функціональна підсистема політичної системи 1. Зміст, форми перебігу і стадії політичного процесу. 2. Технологія прийняття політичних рішень. 3. Поняття політичного режиму. Основні компоненти політичного режиму. 4. Тоталітаризм: поняття, типологія та причини виникнення. 5. Сутність авторитаризму як політичного режиму. Авторитаризм і тоталітаризм: спільне та відмінне. 6. Демократичний політичний режим: поняття, ознаки та основні теорії. Літ.: [1, 2, 5, 7, 9].	2
8	Нормативна підсистема політичної системи 1. Політико-правові норми як регулятори суспільно-політичної діяльності. 2. Політичні традиції як соціокультурний компонент розвитку сучасного суспільства. 3. Політичні стереотипи та міфи у сучасних суспільно-політичних процесах. 4. Символічний аспект політики. Літ.: [1, 2, 5, 7, 9].	2
9	Комунікативна підсистема політичної системи 1. Поняття, сутність та функції політичної комунікації. 2. Інституційна складова політичної комунікації. 3. Засоби масової інформації як канал політичної комунікації. 4. Позитивні та негативні аспекти електронної комунікації. Літ.: [1, 2, 5, 7, 9].	2
10	Культурна підсистема політичної системи 1. Поняття політичної культури, її роль у суспільстві. Функції політичної культури.	2

	<p>2. Структура політичної культури.</p> <p>2.1. Нормативний елемент (політичний досвід).</p> <p>2.2. Ціннісний елемент (політична свідомість).</p> <p>2.3. Поведінковий елемент (моделі політичної поведінки).</p> <p>3. Типологія політичної культури. Політична субкультура.</p> <p>4. Політична соціалізація.</p> <p>Літ.: [1, 2, 5, 7, 9].</p>	
11	<p>Політичні системи європейських країн.</p> <p>1. Політичні системи європейських країн «Великої сімки» (G7).</p> <p>1.1. Вестмінстерська демократія Великої Британії.</p> <p>1.2. Політична система Франції – країни трьох революцій.</p> <p>1.3. Політична система Італії.</p> <p>1.4. Федеративна республіка Німеччини: демократія, корпоративізм, федералізм.</p> <p>2. Особливості історичного розвитку, культури та політичних систем країн Північної Європи.</p> <p>Літ.: [3, 4, 5, 6, 8, 10].</p>	2
12	<p>Політичні системи європейських країн.</p> <p>1. Особливості історичного розвитку, культури та політичних систем країн Центрально-Східної Європи.</p> <p>2. Особливості становлення сучасної політичної системи в Україні. Проблема розбудови демократії в Україні. Політична організація українського суспільства.</p> <p>Літ.: [3, 4, 5, 6, 8, 10].</p>	2
13	<p>Політичні системи країн Америки</p> <p>1. Пліуралістична демократія Сполучених Штатів Америки.</p> <p>1.1. Історичні умови становлення політичної системи США.</p> <p>1.2. Конституція США. Базові принципи основного закону США: республіканізм, федералізм, розподіл влад, взаємний контроль.</p> <p>1.3. Політичні партії Сполучених Штатів Америки. Партійна та виборчі системи США.</p> <p>2. Політична система Канади.</p> <p>2.1. Історичні умови становлення політичної системи Канади.</p> <p>2.2. Етнополітична ситуація у Канаді. Мультикультурний федералізм.</p> <p>2.3. Політичні партії та принципи виборчого законодавства у Канаді.</p> <p>3. Спільні риси та особливості політичних систем США та Канади.</p> <p>Літ.: [3, 4, 5, 8, 10].</p>	2
14	<p>Політичні системи країн Америки</p> <p>1. Домінуюча форма правління та специфіка парламентських систем у латиноамериканських країнах.</p> <p>2. Регіональна влада та самоврядування в Латинській Америці.</p> <p>3. Партійні системи, що переважають в латиноамериканських країнах, та тенденції їх еволюції.</p> <p>4. Спектр політичних режимів у країнах Латинської Америки. «Делегативна демократія» О'Доннелла.</p> <p>Літ.: [3, 4, 5, 8, 10].</p>	2
15	<p>Політичні систем країн Азії</p> <p>1. Політичні системи країн Східної Азії.</p> <p>1.1. Особливості становлення політичної системи Японії.</p> <p>1.2. Політична система Китайської Народної Республіки (КНР).</p> <p>1.3. Тоталітарний комуністичний режим КНДР та його курс на самоізоляцію.</p> <p>1.4. Перехід від авторитаризму до демократії в Республіці Корея.</p>	2

	<p>2. Політичні системи країн Західної Азії.</p> <p>2.1. Особливості формування політичних систем абсолютних арабських монархій.</p> <p>2.2. Дуалістична монархія в Йорданії.</p> <p>2.3. Парламентська республіка в Лівані й Іраку.</p> <p>2.4. Особливості політичної системи Держави Ізраїль.</p> <p>Літ.: [3, 4, 5, 8, 10].</p>	
16	<p>Політичні системи країн Азії</p> <p>1. Політичні системи країн Південної та Південно-Східної Азії.</p> <p>1.1. Особливості становлення політичної системи Республіки Індія.</p> <p>1.3. Політична система Ісламської Республіки Пакистан.</p> <p>1.4. Політична система Ісламської Республіки Афганістан.</p> <p>1.5. Сінгапур – шлях від диктатури до демократії.</p> <p>1.6. Політичні системи Соціалістичної Республіки В'єтнам, Лаоської Народно-Демократичної Республіки і Королівства Камбоджа.</p> <p>2. Політичні системи країн Центральної Азії.</p> <p>2.1. Порівняльна характеристика політичних систем азійських пострадянських країн (Узбекистан, Туркменістан, Киргизстан, Таджикистан, Казахстан).</p> <p>Літ.: [3, 4, 5, 8, 10].</p>	2
17	<p>Формування й еволюція політичних систем країн Африки</p> <p>1. Дискретність спектру політичних систем та режимів Африки. Специфіка нерозвиненості політичної організації країн континенту.</p> <p>2. Вплив національно-визвольної боротьби та родоплеменних традицій на структури влади.</p> <p>3. Неопатримоніалізм в Африці.</p> <p>4. Експансія європейської демократії на континенті та проблема індігенізації.</p> <p>Літ.: [3, 4, 5, 8, 10].</p>	2
Разом:		34

Перелік практичних занять для студентів заочної форми навчання

№ п/п	Теми практичних занять	Кількість годин
1	<p>Суспільство як соціальна система. Основні теоретичні моделі політичних систем.</p> <p>Структура та функції політичної системи. Типологія політичних систем.</p> <p>Літ.: [1, 2, 5, 7, 9, 18, 19].</p>	2
2	<p>Інституційна підсистема політичної системи. Держава як центральний інститут політичної системи.</p> <p>Інституційна підсистема політичної системи. Інститути представництва та узгодження інтересів.</p> <p>Функціональна підсистема політичної системи.</p> <p>Нормативна підсистема політичної системи.</p> <p>Комунікативна підсистема політичної системи.</p> <p>Культурна підсистема політичної системи.</p> <p>Літ.: [1, 2, 5, 7, 9].</p>	2
	<p>Політичні системи європейських країн.</p> <p>Політичні системи країн Америки</p> <p>Політичні системи країн Азії</p> <p>Формування й еволюція політичних систем країн Африки</p>	2

Літ.: [3, 4, 5, 8, 10].	
	Разом: 6

4.3 Зміст самостійної (у т. ч. індивідуальної) роботи

Самостійна робота студентів *денної* форми навчання полягає у систематичному опрацюванні програмного матеріалу з відповідних джерел інформації, підготовці до виконання практичних робіт, тестування з теоретичного матеріалу, виконанні індивідуальних домашніх завдань тощо.

Обсяг самостійної роботи з дисципліни «Політичні систем країн світу» становить 82 години. Вона включає:

- опрацювання теоретичного матеріалу (конспекту лекцій, навчальної літератури);
- опрацювання додаткової літератури при підготовці до практичних занять;
- виконання домашніх індивідуальних завдань;
- підготовку до поточного тестового контролю;
- підготовку до контрольних заходів.

Зміст самостійної роботи студентів *денної* форми навчання

Номер тижня	Тема заняття	Вид самостійної роботи	Кількість годин
1	Тема 1. Суспільство як соціальна система. Основні теоретичні моделі політичних систем	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т1, підготовка до усного опитування та поточного контролю.	4
2	Тема 1. Суспільство як соціальна система. Основні теоретичні моделі політичних систем	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т1, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Виконання домашнього практичного завдання.	5
3	Тема 2. Структура та функції політичної системи. Типологія політичних систем	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т2, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Підготовка до тестового контролю з тем 1-2.	4
4	Тема 2. Структура та функції політичної системи. Типологія політичних систем	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т2, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Тестовий контроль з тем 1-2.	5
5	Тема 3. Інституційна підсистема політичної системи. Держава як центральний інститут політичної системи	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т3, підготовка до усного опитування та поточного контролю.	5
6	Тема 4. Інституційна підсистема політичної системи. Інститути представництва та узгодження інтересів	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т4, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Виконання домашнього практичного завдання.	5
7	Тема 5. Функціональна підсистема політичної системи	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т5, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Виконання домашнього практичного завдання.	5

8	Тема 6. Нормативна підсистема політичної системи	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т6, підготовка до усного опитування та поточного контролю.	5
9	Тема 7. Комунікативна підсистема політичної системи	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т7, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Підготовка до тестового контролю з тем 3-8.	5
10	Тема 8. Культурна підсистема політичної системи	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т8, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Виконання домашнього практичного завдання. Тестовий контроль з тем 3-8.	5
11	Тема 9. Політичні системи європейських країн.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т9, підготовка до усного опитування та поточного контролю.	5
12	Тема 9. Політичні системи європейських країн.	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т9, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Виконання домашнього практичного завдання.	5
13	Тема 10. Політичні системи країн Америки	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т10, підготовка до усного опитування та поточного контролю.	5
14	Тема 10. Політичні системи країн Америки	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т10, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Виконання домашнього практичного завдання.	5
15	Тема 11. Політичні систем країн Азії	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т11, підготовка до усного опитування та поточного контролю.	4
16	Тема 11. Політичні систем країн Азії	Опрацювання теоретичного матеріалу з Т11, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Виконання домашнього практичного завдання. Підготовка до тестового контролю з тем 9-12.	5
17	Тема 12. Формування й еволюція політичних систем країн Африки	Опрацювання теоретичного матеріалу, з Т11, підготовка до усного опитування та поточного контролю. Тестовий контроль з тем 9-12.	5
Разом:			82

Зміст самостійної роботи студентів заочної форми навчання

Студенти *заочної* форми навчання виконують контрольну роботу, яка включає три теоретичних питання. Вимоги до її виконання, методичні вказівки і варіанти визначаються методичними рекомендаціями до виконання контрольних робіт, які кожен студент отримує на кафедрі у період настановчої сесії, а також вони доступні в електронному освітньому ресурсі в Модульному середовищі для навчання ХНУ.

5 ТЕХНОЛОГІЇ ТА МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних і сучасних технологій, зокрема: лекції (з використанням методів проблемного навчання та візуалізації для активізації пізнавальної діяльності студентів); практичні заняття (з використанням активних й інтерактивних методів навчання, зокрема, дискусій, навчальних ігор, case study (метод практичних ситуацій), методу проєктів, які мають за мету набуття студентами практичних навичок з аналізу функціонування та розвитку політичної системи суспільства в залежності від стану її політичної культури, характеру й якості політичних цінностей і домінуючих політичних орієнтацій; з використання системного підходу для аналізу політичної сфери життя суспільства.

6 МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Оцінювання студентів здійснюється у формі поточного та підсумкового контролю. Поточний контроль навчальних досягнень здобувачів вищої освіти здійснюється впродовж семестру з метою оцінювання рівня засвоєння ними навчального матеріалу під час усіх видів навчальних занять. Поточний контроль здійснюється під час лекційних та практичних занять, а також у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочою програмою і графіком навчального процесу. Поточний контроль проводиться у формах усного та письмового опитувань, тестування, перевірки домашніх практичних завдань та ін. Семестровий контроль проводиться у формі іспиту.

7 ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ У СЕМЕСТРІ

Система оцінювання навчальних досягнень студентів базується на аналізі знань і практичних навичок та здійснюється відповідно до Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у Хмельницькому національному університеті. Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за інституційною **чотирибальною** шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх виконаних видів навчальної роботи з урахуванням вагових коефіцієнтів. Вагові коефіцієнти визначаються структурою дисципліни і важливістю окремих видів її робіт. Для практичних занять встановлюється обов'язковий мінімум оцінок, які має отримати студент впродовж семестру, щоб виконати програму дисципліни.

При оцінюванні знань студентів використовуються різні види контролю, зокрема: усне та письмове опитування на семінарському занятті, тестування, контрольна робота, перевірка домашніх практичних завдань. Оцінка на семінарському занятті складається з таких елементів: знання матеріалу теми; вміння обґрунтувати думку та оперувати основними категоріями; рівень залученості до дискусій на семінарі. Пропущене практичне заняття студент зобов'язаний відпрацювати у визначений викладачем термін, але не пізніше, ніж за два тижні до кінця теоретичного навчання у семестрі.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів *денної* форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Аудиторна робота	Самостійна, індивідуальна робота	Семестровий контроль
Опитування на практичних заняттях (мінімальна кількість оцінок – 5)	Тестовий контроль	Іспит
ВК*:	0,4	0,2
		0,4

Умовні позначення: ВК – ваговий коефіцієнт.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів заочної форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Аудиторна робота	Самостійна, індивідуальна робота		Семестровий контроль
Опитування на практичних заняттях	Контрольна робота		Іспит
	Якість виконання	Захист	
ВК*: 0,2	0,2	0,1	0,5

Умовні позначення: ВК – ваговий коефіцієнт.

Критерії оцінювання за видами робіт

Оцінювання усних та письмових опитувань на практичних заняттях і контрольних робіт

Оцінка за інституційною шкалою	Узагальнений критерій оцінювання
Відмінно (5)	Здобувач вищої освіти глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає логічно структуровану відповідь державною мовою (в усній або у письмовій формі), демонструє якісне оформлення контрольної роботи. Здобувач вищої освіти не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки. При відповіді допустив дві-три несуттєві <i>похибки</i> .
Добре (4)	Здобувач вищої освіти виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом, орієнтується у вивченому матеріалі; усвідомлено використовує теоретичні знання для вирішення практичних задач; відповідь грамотна, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання правил, закономірностей тощо. Відповідь здобувача вищої освіти будується на основі самостійного мислення. Здобувач вищої освіти у відповіді допустив дві-три <i>несуттєві помилки</i> .
Задовільно (3)	Здобувач вищої освіти виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням практичних завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь здобувача вищої освіти будується на рівні репродуктивного мислення, має слабкі знання структури дисципліни, допускає неточності і <i>суттєві помилки</i> у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим, набув навичок, необхідних для виконання нескладних практичних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
Незадовільно (2)	Здобувач вищої освіти виявив розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань. Як правило, оцінка «незадовільно» виставляється здобувачу вищої освіти, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення дисципліни.

Оцінювання тестових завдань

Тематичний тест для кожного студента складається з двадцяти тестових завдань, кожне з яких оцінюється одним балом. Максимальна сума балів, яку може набрати студент, складає 20. Оцінювання здійснюється за чотирибальною шкалою. Відповідність набраних балів за тестове завдання оцінці, що виставляється студенту, наведена у таблиці.

Сума балів за тестові завдання	1-10	11-14	15-18	19-20
Оцінка за 4-бальною шкалою	2	3	4	5

На тестування відводиться 25 хвилин. Правильні відповіді студент записує у талоні відповідей. При отриманні негативної оцінки тест слід перездати до терміну наступного контролю.

Семестровий контроль (іспит)

При виведенні підсумкової семестрової оцінки враховуються результати як поточного контролю, так і підсумкового контрольного заходу. Студент, який отримав середньозважений бал за поточну роботу 3,00 та вище, але не здав підсумковий контрольний захід (іспит), вважається таким, що має академічну заборгованість.

Іспит відбувається у комбінованій формі – письмова складова та усне опитування. Після перевірки письмової роботи викладач може поставити студенту запитання щодо змісту його відповідей. Завданнями семестрового контролю є перевірка: розуміння студентом програмного матеріалу в цілому; логіки та взаємозв'язків між окремими розділами; рівня досягнення програмних результатів навчання; здатності творчо використовувати накопичені знання і набуті компетентності; уміння сформулювати своє ставлення до об'єкту вивчення.

Екзаменаційний білет складається з таких елементів: два теоретичних питання і два тестових завдання. Максимальна кількість балів за кожну правильну відповідь на теоретичне питання – 4. Правильна відповідь на тестове завдання – 1. Узагальнена оцінка за іспит виводиться як сума балів з усіх завдань.

Норми оцінювання теоретичного завдання. При оцінюванні беруться до уваги наступні критерії: правильність, повнота, глибина та усвідомленість відповіді, а також послідовність викладення відповіді, вміння формулювати та викладати думки, аргументувати свою позицію. Максимальна кількість балів за відповідь на одне теоретичне питання – 4.

Оцінювання тестового завдання. Тестове завдання передбачає репродуктивне відтворення знань шляхом: 1) відбору правильної відповіді із запропонованих варіантів; 2) встановлення відповідності елементів однієї множини елементам іншої. Правильна відповідь оцінюється в 1 бал.

Максимальна сума балів, яку може отримати студент – 10.

Загальна сума балів за всі завдання	0-4	5-7	8-9	10
Оцінка за 4-бальною шкалою	2	3	4	5

Підсумкова семестрова оцінка за інституційною шкалою і шкалою ЄКТС встановлюється в автоматизованому режимі після внесення викладачем усіх оцінок до Електронного журналу. За інституційною шкалою ставиться відповідна оцінка, а за шкалою ЄКТС – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній студентом кількості балів. Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС наведені у таблиці.

Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Інституційна інтервальна шкала балів	Інституційна оцінка, критерії оцінювання		
A	4,75–5,00	5	Зараховано	Відмінно – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь та навичок
B	4,25–4,74	4		Добре – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками
C	3,75–4,24	4		Добре – в загальному правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками
D	3,25–3,74	3		Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією
E	3,00–3,24	3		Задовільно – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання
FX	2,00–2,99	2	Незараховано	Незадовільно – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни
F	0,00–1,99	2		Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни

8 ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

1. Поняття та ознаки суспільства. Основні компоненти суспільства як соціальної системи.
2. Системні уявлення про суспільство в структурному функціоналізмі.
3. Класичні теорії політичної системи. Концепція політичної системи Д. Істона.
4. Системна модель політичної системи Д. Істона.
5. Структурно-функціональна модель політичної системи Г. Алмонда.
6. Інформаційно-кібернетична модель політичної системи К. Дойча.
7. Поняття політичної системи, її структура та функції.
8. Основні елементи (підсистеми) політичної системи та їх характеристики.
9. Основні функції політичної системи.
10. Політичний режим, його сутність і типологія.
11. Тоталітарний політичний режим: поняття і ознаки. Історичні різновиди тоталітаризму.
12. Авторитаризм як форма недемократичного політичного режиму. Основні форми авторитарного політичного режиму.
13. Демократичний політичний режим: поняття і ознаки. Сучасні концепції демократії.
14. Сутність і зміст політичного процесу.
15. Форми перебігу і стадії політичного процесу.
16. Технологія прийняття політичних рішень.
17. Держава: сутність, ознаки, функції, її місце в політичній системі.
18. Структура держави. Теорії походження держави.
19. Форми державного правління, їх особливості в сучасному світі.
20. Форми державного устрою. Державний устрій України.
21. Взаємозв'язок громадянського суспільства та правової держави.
22. Правова держава як основа формування громадянського суспільства
23. Соціальна держава та громадянське суспільство
24. Громадянське суспільство та держава: аспекти взаємовідносин

25. Партії в політичній системі: поняття, ознаки, функції. Типологія політичних партій.
26. Сутність і основні типи партійних систем.
27. Поняття груп інтересів. Зв'язок груп інтересів з політичними партіями та органами державної влади.
28. Поняття і основні форми лобізму.
29. Засоби масової інформації, їх роль в політичній системі суспільства.
30. Політико-правові норми як регулятори суспільно-політичної діяльності.
31. Політичні традиції як соціокультурний компонент розвитку сучасного суспільства.
32. Політичні стереотипи та міфи у сучасних суспільно-політичних процесах.
33. Символічний аспект політики.
34. Політична комунікація: поняття, сутність, функції.
35. Інституційна складова політичної комунікації.
36. Засоби масової інформації як канал політичної комунікації.
37. Поняття, структура і функції політичної культури.
38. Політична свідомість та її місце в політичній системі суспільства.
39. Стереотипи, міфи і символи як елементи політичної культури.
40. Класифікація типів політичної участі. Електоральна поведінка. Абсентеїзм: зміст і причини виникнення.
41. Типологія політичної культури. Поняття політичної субкультури.
42. Політична соціалізація: сутність, основні етапи.
43. Особа як суб'єкт політики. Політична поведінка і участь в політиці. Основні форми політичної участі.
44. Основні підходи до типологізації політичних систем.
45. Основні ознаки командної політичної системи.
46. Основні ознаки змагальної політичної системи.
47. Основні ознаки соціопримирливої політичної системи.
48. Критерії ефективності політичної системи.
49. Умови та фактори політичної стабільності.
50. Політична система країн Західної Європи.
51. Вестмінстерська демократія Великої Британії.
52. Політична система Франції – країни трьох революцій.
53. Політична система Італії.
54. Федеративна республіка Німеччини: демократія, корпоративізм, федералізм.
55. Особливості історичного розвитку, культури та політичних систем країн Північної Європи.
56. Особливості історичного розвитку, культури та політичних систем країн Центрально-Східної Європи.
57. Особливості становлення сучасної політичної системи в Україні. Проблема розбудови демократії в Україні.
58. Політична система США.
59. Політична система Канади.
60. Політична система країн Латинської Америки.
61. Політична система країн Центральної і Східної Європи.
62. Особливості становлення політичної системи Республіки Індія.
63. Політична система Ісламської Республіки Пакистан.
64. Політична система Ісламської Республіки Афганістан.
65. Політична система Сінгапуру.
66. Політичні системи Соціалістичної Республіки В'єтнам, Лаоської Народно-Демократичної Республіки і Королівства Камбоджа.
67. Політичні системи країн Центральної Азії.
68. Порівняльна характеристика політичних систем азійських пострадянських країн (Узбекистан, Туркменістан, Киргизстан, Таджикистан, Казахстан).
69. Особливості становлення політичної системи Японії.

70. Політична система Китайської Народної Республіки (КНР).
71. Тоталітарний комуністичний режим КНДР та його курс на самоізоляцію.
72. Перехід від авторитаризму до демократії в Республіці Корея.
73. Політичні системи країн Західної Азії.
74. Особливості формування політичних систем абсолютних арабських монархій. Дуалістична монархія в Йорданії.
75. Парламентська республіка в Лівані й Іраку.
76. Особливості політичної системи Держави Ізраїль.
77. Формування й еволюція політичних систем країн Африки

9 МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Навчальний процес з дисципліни «Політичні системи країн світу» в достатній кількості забезпечений необхідними навчально-методичними матеріалами, що розміщені в модульному середовищі для навчання Moodle.

Доступ до ресурсу: <https://msn.khnu.km.ua/course/view.php?id=7341>.

Навчально-методичні праці розробника:

1. Королевська А.В. Міжнародні системи та глобальний розвиток: методичні вказівки до практичних занять. – Хмельницький: ХНУ, 2018. – 40 с.

10 РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Білоус А.О. Політико-правові системи: світ і Україна : навч. посіб. / А.О. Білоус. Київ : Асоціація молодих українських політологів і політиків, 2000. 200 с.
2. Гелей С.Д. Політико-правові системи світу : навч. посіб. / С.Д. Гелей, С.М. Ругар. Київ : Знання, 2006. 668 с.
3. Дербишайр Д. Денис, Дербишайр Ян. Политические системы мира: в 2-х т. Том 1: Пер. с англ. Москва : РИПОЛ КЛАССИК, 2004. 512 с.
4. Дербишайр Д. Денис, Дербишайр Ян. Политические системы мира: в 2-х т. Том 2 : Пер. с англ. Москва : РИПОЛ КЛАССИК, 2004. 496 с.
5. Кириченко В.М. Політичні системи світу: кредитно-модульний курс : навч. посіб. / В.М. Кириченко. Київ : «Центр учбової літератури», 2013. 218с.
6. Країни світу і Україна : енциклопедія : в 5 т. Т.1 : Північна Європа. Західна Європа. Південна Європа / науковий редактор 1-го тому А.Г. Бульвінський. Київ : Видавництво «Фенікс», 2017. 564 с.
7. Політична система та інститути громадянського суспільства в сучасній Україні: Навчальний посібник / За ред. Ф.М.Рудича. Київ : Либідь, 2006. 509 с
8. Романюк А. Порівняльний аналіз політичних систем Західної Європи : інституційний вимір / А. Романюк. Львів : Тріада плюс, 2004. 392 с.
9. Рябцев Г. Л. Політична система суспільства : навчальний посібник для вступників / Г. Л. Рябцев. Київ : НТЦ «Псіхея», 2015. 72 с.
10. Сравнительная политика. Основные политические системы современного мира / Под общ. ред. В.С. Бакирова, Н.И. Сазонова. Харьков : ХНУ им. В.Н. Каразина, 2005. 592 с.

Додаткова

11. Абетка політична. Громадянське суспільство і політика : навчальний посібник / За наук. ред. док. наук держ. упр. О. В. Радченка, вид. 11-е, доп. і перероб. Київ : 2016. 48 с.
12. Абетка політична : матеріали для практичного використання / За наук. ред. док. наук держ. упр. О. В. Радченка, вид. 8-е, доп. і перероб. Харків : Вид-во «ДокНаукДержУпр», 2010. 328 с.
13. Лютко Н.В. Політологія : навчальний посібник – 2-ге вид. виправлене / Н. В. Лютко, О. О. Заславська. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2015. 330 с.

14. Основи демократії: підручник / за ред. А.Ф.Колодій. Львів. Астролябія, 2009. 832 с.
15. Погорілий Д. Є. Політологія: кредитно-модульний курс. Навчальний посібник / Д. Є. Погорілий. Київ : Центр учбової літератури. Фірма «Інкос», 2008. 432 с.
16. Політична система і громадянське суспільство: європейські і українські реалії [Текст]: монографія / А. І. Кудряченко, В. М. Бебик, В. І. Бортніков та ін.; За заг. ред. А.І. Кудряченко. Київ : НІСД, 2007. 396 с.
17. Політологія. Навчально-методичний комплекс: Підручник / За ред. проф. Ф.М. Кирилюка. Київ : Центр навчальної літератури, 2004. 704 с.
18. Сірій Є. В. Соціологія : загальна теорія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії / Навч. посіб. Вид. 2-ге. Київ : Атіка, 2007. 480 с.
19. Черниш Н. Й. Соціологія : Підручник за рейтингово-модульною системою навчання. – 5-те вид., перероб. і доп. / Н. Й. Черниш. Київ : Знання, 2009. 468 с.
20. Эндрейн Чарльз Ф. Сравнительный анализ политических систем. / Чарльз Ф. Эндрейн. Пер. с англ. Москва : Издательский дом «ИНФРА-М», Издательство «Весь Мир», 2000. 320 с.

11 Інформаційні ресурси

1. Модульне середовище для навчання. Доступ до ресурсу: <https://msn.khnu.km.ua>.
2. Електронна бібліотека університету.
Доступ до ресурсу: http://lib.khnu.km.ua/asp/php_f/plage_lib.php.
3. Репозитарій ХНУ. Доступ до ресурсу: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/?locale=uk>.